

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De iustificatione ho[min]is, ti. 3

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

DE IUSTIFIC. HOMINIS
DE IUSTIFICATIONE HOMINIS.
TITVLVS 3.

ARTICVLVS PRIMVS.

R H E T. **D**Ocent Germani tertio confessionis suæ articulo, quòd homines non possunt iustificari coràm Deo proprijs uiribus, meritis, aut operibus: sed gratis iustificatur propter Christum per fidem, dum credunt se in gratiam recipi, & peccatum remitti per Christum. Hanc fidem imputat Deus pro Iustitia coràm ipso, ad Romano. 5.3. & 4.

T H E O. Quoniam iustificationis uelamine alij tegunt, alij suos seminant errores, operæpretium est inuestigare quidnã sit hominis iustificatio. Verùm huic quædam prælibandæ sunt distinctiones. ART. 2.

R H E T. Inuiti audimus partitionum theologorũ congeriem.

T H E O. Diuisiones oditis, ut securius lateatis, uelocius decipiatis incautos, ut & conuicti persuadeatis uos uel elabi, aut uincere. Valent enim partitiones, ut earũ luce implexa dissoluantur, dubia tollantur, occlusa referentur, & ut ambiguæ scripturæ literis, singulis suæ sententiæ ex alijs locis elicite, reddantur. Pleraque in scripturis sibi pugnare uidentur, quæ, data distinctione, sibi consentiunt, quemadmodum sunt hæc subiecta & similia. Responde stulto iuxta stultitiã suam, & Ne respondeas stulto iuxta stultitiã suam. Rursum illa Saluatoris uerba, Ego non iudico quenquam, & Ego in iudicium ueni in hunc mundum. Et ista. Ego & pa

Proue. 26
ibidem
Ioan. 8
Ioan. 9
Ioan. 10
Ioan. 14

ter unus sumus, & Pater maior me est. Item Christus ab 1. Corin. 3
 Aposto. ecclesie dicitur fundamentum. Et Ioan. in Apoc. Apoca. 21
 duodecim nominat fundamenta, &c. ARTI. 3.

Sacræ literæ has non habent distinctiones. RHET.

Distinctiones habet scriptura sacra. Nam distinctionem THEO.
 eunuchorum adduxit dominus, & uarios ostendit diuites
 dum ait: Hominis cuiusdam diuitis uberes fructus ager tu= Matth. 19
 lit. & ista: Sic est qui thesaurizat sibi, & non est in Deum Luc. 12
 diues. Prudentiam quoque inuenies, aliam mundi, aliam car=
 nis, & aliam secundum Deum. Obortis quoque hæresibus
 cautius loquendum est. Quia enim hæretici scripturas sa=
 cras adulterantes, in peruersum sensum ea detorquent, quæ
 suis erroribus uidentur fauere. Vt palam scripturæ intelle=
 ctus explicetur, distinctiones adducere necesse est, quæ ta=
 men ex scripturæ radice eliciuntur. Docet nanque ipsius li=
 teræ cõtextus, uel alius diuinæ scripturæ locus, sub quo sen=
 su accipienda est litera. Non enim ubique sub eodem sensu
 intelligenda, aut interpretanda est oratio, siue dictio. Sicuti
 gratia exempli. Peccatum aliquando pro fomite accipien=
 dum est, quemadmodum loquitur Paulus ad Rom. dicens. Roma. 7
 Nunc autem non operor ego illud, sed quod habitat in me
 peccatum. Aliquando pro actuali peccato sumitur, secun=
 dum illud Iacobi. Peccatum cum consummatum fuerit, Iacob. 1
 generat mortem. Aliquando uerò peccatum pro hostia
 pro peccato oblata inuenitur. Dicit nanque Osee. Sa= Osee. 4
 cerdotes peccata populi mei comedēt, hoc est, hostiam pro
 peccato. Pari schemate Christus peccatum ab Apostolo ap 2. Corin. 5
 pellatur. Eum (inquit) qui non nouerat peccatum (Glos. in=
 terli. per experientiam, De quo & Esaias. Qui peccatum Esa. 53
 non fecit, &c.) pro nobis peccatum fecit, scilicet Deus pæ

DE IUSTIFIC. HOMINIS

ter filium suum, quia hostia pro peccatis nostris factus est,
 1. Petr. 2 attenstate hoc Petro Apostolo, & dicente. Peccata nostra
 ipse pertulit super lignum. Pari modo mors aliquando acci-
 pitur pro priuatione uitæ. Gene. 2. Deute. 21. & c. Aliquan-
 do pro priuatione gratiæ, ut ubi. Peccatum cum consumma-
 tum fuerit, generat mortem. Et apud Hieremiam. Ascendit
 mors per fenestras. Aliquando uerò mors pro æterna da-
 mnatione sumitur, dicente Christo. Siquis sermonem meum
 seruauerit, mortem non gustabit in æternum. Et in Apoc.
 dicitur. Qui uicerit, non lædetur à morte secunda. Sic mun-
 dus, regnum coelorum, ecclesia, & multa alia similia diuer-
 sis in locis uariè interpretanda sunt. Hoc modo iustificatio-
 nem hominis causari dicimus effectiue, principaliter quidè
 à Deo, meritoriè à Christi humanitate, instrumentaliter per
 sacramenta formaliter à gratia, & uirtutibus, dispositiue
 uerò à libero arbitrio. Hæc omnia iustificanc hominem, sin-
 gula autem in suo genere. Itaq; si quis unius generis iustifi-
 cationem ad aliam transferre uoluerit, aut fallerit, aut falle-
 tur. Pro cõciliandis itaq; scripturis, quæ sibi cõtraria uide-
 tur, nõnunquam distinctionibus utendum est. AR. 4.

R H E T. Hæc quidem astruis, sed præter rationem & au-
 thoritatem.

T H E O. Non mireris nostram assertionem. Similia enim etiam
 in naturalibus inuenies. Quis enim negat parietem effecti-
 ue per pictorem dealbari, instrumentaliter per penicillum,
 & formaliter per colorem? Nec asserta nostra à sacris elo-
 qijs dissonat. Quòd Deus effectiue iustificet, docet Paulus
 ad Roma. 8. Quos uocauit (scilicet Deus) hos & iu-
 stificauit. Formaliter autem iustificari hominem per gratiã
 ostendit Apost. sic inquit: Iustificati gratis per gratiã ip-
 sa

sus. Et de fide ibidem ait. Arbitror hominē iustificari per fidem. De charitate uerò loquitur Ioan. dicens. Qui nō diligit, manet in morte. Si mortuus est qui non diligit, profecto nec iustus est, cum animæ iustificatio, uita eius sit. Timor autem iustificare dicitur tanquam remouens, prohibens, secundum illud Sapientis. Qui sine timore est, nō poterit iustificari. Et iterum. Timor domini expellit peccatū. Christi uerò humanitas nos iustificat meritorie, quia p̄ suā benedictissimā passionē nobis meruit iustificationē, dum factus est propitiatio pro peccatis, secundum illud Apo. Vos cum essetis mortui in delictis, conuiuificauit cum illo, donans uobis omnia delicta, delens, quod aduersum nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Sacramenta insuper iustificare, tanquam instrumenta diuinæ misericordie, in quibus operatur uirtus passionis Christi, neminem existimo orthodoxum ambigere. Quis enim dubitat sacro Christi baptismo regeneratum, aut sacramento pœnitentiæ sanatum, iustificatum esse?

ARTI. 5.

Satisne est has præmississe partitiones pro cognoscenda hominis iustificatione?

Expedit etiam non ignorare, duplicem in sacro eloquio explicari iustificationem quemadmodum bifariam inuenimus salutem. Est enim quedam hominis iustificatio, qua ex peccatore fit iustus de qua frequenter loquitur Paulus docens, quòd neq; lex uetus, neq; quæcunq; nostra operataerāt nos iustificare sine Christi benedictissima passione. De qua et bene ait uester Martinus Lutherus. Iustificari nos apud Deum, est nos à reatu peccatorū à Deo absolui, et recipi in gratiam. Secundum illud Psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Alia ue-

DE IUSTIFIC. HOMINIS

Apoca. 22. rō est iustificatio, qua ex bono fit melior, & iustus iustior, de qua dicit Ioan. Qui iustus est, iustificetur adhuc.

Duplicem etiam hominis esse salutem, docet sacrum eloquium, una est qua à peccato liberamur, coincidens cū prima iustificatione. Altera est, qua à miseria liberi sumus, illam inchoatam uoces, hanc consummatam. Per illam libera-

Matth. 1. ramur à peccatorum culpa, & pœna æterna, sed sic, ut ad-

Roma. 8. huc resideant abolitæ culpæ reliquæ. Per hanc etiam à reliquijs peccatorū liberi reddimur. De priori illa dictū est.

Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. De po-

1. Tim. ult. steriore uerò. Spe salui facti sumus, & adhuc expectamus

redemptionē corporis nostri. De utraq;. Liberauit me do-

minus ab omni opere malo. Hoc de priore. Et saluū faciet

in regnum suum cœleste. Hoc de posteriore. A R. 6.

R H E T. Multas adducis partitiones.

T H E O. Adhuc unam audire prælibatam non pigeat. Mente te-

ne triplicia esse de genere bonorum opera. Sunt enim quæ-

dam fidem, seu iustificationem præcedentia, quemadmodū

Actu. 10. forte fuerunt Cornelij opera, eleemosynæ, & orationes.

Alia sunt iustificationem cōcomitantia, ut actus fidei, sp̄s,

et charitatis, quemadmodum in subiiciendis elucidabimus.

Alia uerò sunt subsequētia, ut labores, peregrinationes,

aut prædicationes Pauli. A R T I C V. 7.

R H E T. Quorsum hæc, & si cum nostro tēdio præmise-

ris, audiamus?

T H E O. Iā luce clarius patebit quā sana fide, quā recto it̄lectu,

sine fūco, sine inuolutione, sine terguersatione, sine detor-

tionē, aut adulterationē theologi sacram scripturam inter-

pretentur, elucidentq; sine ueri sensus alienatione, aut cor-

ruptione. Nobis quoq; facile assensum præbebis, si proposi-

tionibus subiiciendis aurem præbere non recusaueris.

Prima propositio.

Prior iustificatio, qua quis ex impio fit iustus, in infantibus sacro baptisate purgatis fit uirtute sacramenti, sine quocunq; eorum præuio merito, ipsis etiam quantum ualent renitentibus. Hanc propositionē ambiguan esse puto nemini christiano, cum omnibus constet, Christi passionem in baptisate effectū purgationis operari in fide ecclesiæ.

Secunda propositio.

Iustificationem ex impio etiam nullus adultus sibi mereatur, sed gratis eā efficit Deus. Hæc propositio uel ex illo patet, quòd ante iustificationē nullus habet gratiam, quæ omne præuenit meritum. Dicit enim Augu. ad Sixtum presbyterum contra Arrianos episto. 105. Quærimus meritū misericordiæ, nec inuenimus, quia nullum est, ne gratia euacuetur, si non gratis donatur, sed meritis redditur. Si enim dixerimus fidem præcessisse in qua esset meritum gratiæ, quid meriti habuit homo ante fidem, ut acciperet fidem? Quid enim habet quod non accepit? Quamobrem & Paulus ubiq; iustificationem hanc gratis datam, insinuat.

Tertia propositio.

Adultus & si non mereatur suam iustificationem, non tamen fit iustus sine suo libero arbitrio cooperante diuine gratiæ mouenti. Eapropter dicitur in lib. Regum. Præpara te corda uestra domino. Et apud Zachariam. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. E contra de Roboam dicitur. Non præparauit cor suum, ut quæreret dominū. Hæc præparationem dicimus necessario in iustificationem impij concurrere, secundum illud Salomo. Cor hominis disponit uiam suam, sed domini est dirigere gressus eius. Hanc præ-

DE IUSTIFIC. HOMINIS

parationem luculenter declarat Chryso. tom. 6. in homi.
de ferendis reprehensionibus, et conuersatione Sauli exem-
plo Sauli cæcitate percussi, et magi, de quibus in actib. apo-
sto. ostendens quòd non sola uocatio Saulum adduxerit, sed
Ioan. 6 & uoluntas eius. Dicit enim. Deus nolentes non cogit,
sed uolètes trahit. Et propterea dicit. Nemo ad me ueniet,
nisi pater meus traxerit eum. Nam si ipse uult, nos autem
non uolumus, ad nostram salutem nihil proficiunt ea, quæ
1. Timo. 2 alioquin efficacia sunt. Non quia infirma sit eius uoluntas,
Luc. 13 sed quia cogere neminem uult. ipse quidem uult oēs saluos
fieri, at nō omniū uoluntas eius uoluntati obsequitur. Neq;
ab eo aliquis cogitur. Vnde & ad Hierusalem sic dicit. Hie-
rusalem, Hierusalem quoties uolui congregare filios tuos,
& noluisti? Rursus idem Chryso. super Ioan. homi. 9. dedu-
cens illud. Dedit eis potestatem filios filios dei fieri, ait. Per
eam particulam (gratiam) non temerè, nec sine labore no-
stro in nos infundi, significatur, sed cum ipsi uolumus, tum
eam inquirimus. In nostra enim potestate est, filios Dei fie-
ri. Quippe nisi primum ad eam accipiendam promptum
animum exhibeamus, neq; diuinum ad nos munus accedit,
neq; quicquam in nobis operatur. Idem habet Aug. de spi-
ri. & lite. ca. 9. super illud Pauli. Iustificati gratis, per gra-
tiam ipsius, scilicet Dei. Non ait, iustificati per legem, non,
iustificati per propriam uoluntatem, sed, iustificati gratis
per gratiam ipsius. Nō quòd sine uoluntate nostra fiat, sed
uoluntas ostenditur infirma per legem, ut sanet gratia uo-
luntatem, & sanata uoluntas impleat legem. Neq; hæc dis-
sonant ab euangelio, dicente domino discipulis. Expedit uo-
bis, ut ego uadam. Si enim non abiero, paracletus non ue-
niet ad uos. Vbi Beda in homi. non quia non poterat ipse

in terra positus dare spiritum sanctum discipulis, hæc loquitur, cum aperte legatur, quia post resurrectionem appa-
 Ioan. 20
 rens, eis insufflauit, et dixit eis. Accipite spiritum sanctum.

Sed quia eo in terra posito, & corporaliter conuersante cū
 eis, non ualebant illi erigere mentē ad sitienda munera gra-
 tiae coelestis. Si itaq; discipulis ad recipiendam spiritus, ple-
 nitudinem, necessaria fuit hæc dispositio & preparatio,
 quā putatis necessariò requisitam in iustificatione, ut ex
 impio fiat iustus? At hæc fusius tractabuntur titulo sequen-
 ti, articu. 6.

Quarta propositio.

Opera bona ante iustificationē hanc hoīs patrata, non
 sunt meritoria iustificationis, gratiæ, aut gloriæ. Rō. Quia
 principium & ratio meriti est gratia, qua iste caret. Præpa-
 rant tamen mentem, ut aliquando conuertatur homo, quem
 admodum diximus arti. 6. huius tituli de eleemosynis, &
 orationibus Cornelij Centurionis. Deus enim uidens prom-
 ptum animum in illis bonis, gratuito, aliquando mouet mē-
 tem ut conuertat se ad Deum. Quòd uerò Deus non sinat
 ea opera sine remuneratione, liberalitatis suæ est.

Quinta propositio.

Opera iustificationem concomitantia disponunt, et præ-
 parant animam ad suscipiendam gratiam iustificantem. Et
 requiritur necessario in primis actus fidei, quem non infi-
 ciaris, sed ipsum solum adesse dicis sufficere. Sine fide enim
 Heb. 11
 impossibile est placere Deo. Quòd etiam motus liberi ar-
 bitrij in detestationem peccati requiratur, docet ipse Dauid
 2. Reg. 12
 pœnitens, inquit ad prophetam increpātem. Peccaui. Et
 Actu. 3
 Petrus ait. Cōuertimini, ut deleantur peccata uestra. Et rur-
 sus. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisq; uestrum
 Actu. 2
 in nomine domini Iesu Christi, in remissionem peccatorum.

DE IUSTIFIC. HOMINIS

- Marc. 1** Et in Marco dicitur. Erat Ioan. in deserto baptizās et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Cain uerò & Iudæ non tam fides, quàm spes defuit, dum
- Gene. 4** primus ait: Maior est iniquitas mea, quàm ut ueniã merear,
- Matth. 27** & alter desperans laqueo se suspendit. Charitatem etiam
- 1. Ioan. 5** necessario concurrere docet Ioan. dicens. Qui non diligit, manet in morte, quapropter nec iustificatus est. Hinc & de
- Luc. 7** Magdalena dictum est. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
- Luc. 18** Hæc luce clariora constabunt, si publicani conuersionē attenderimus. Hic peccata priora detestando, erubescēs non lebat oculos in cœlum leuare, sed percutiebat pectus suam. Fide autem & spe suffultus, ait: Deus propitiuus esto mihi peccatori. Ex quibus per Dei misericordiam, culpæ remissionem, gratiæq; obtinuit largitionem, attestante domino, qui ait. Descendit hic iustificatus in domum suam. Idem est inuenire in latronis pœnitentia. Fidem suam declarauit, quando in tormentis dominū confessus est. Peccata sua priora detestatus est, dicens. Et nos quidem iuste. Nam digna factis recipimus. Spe confisus, ait. Memento mei domine, dñe ueneris in regnum tuum. Huicq; gratia promittitur à domino dicente. Hodie mecum eris in paradiso. Hæc sibi uolunt theologo, dicentes in iustificatione impij quatuor concurrere, motum scilicet liberi arbitrij in peccatum, ipsum detestando, & in Deum per fidem, spem, & charitatem. Et mox sequitur culpæ remissio, gratiæq; infusio.
- Patet ex his, quòd Deus non imputat solam fidem pro iustitia, ut sufficiat solùm credere, quòd Deus iustificat impium propter Christum per fidem, dicente Iacobo. Videtis quomodo ex operibus iustificatur homo, & non ex fide
- Iaco. 2.**

tantum. Dicit etiam Chrys. Hom. 68. super Matth. de quada-
dam Phœnicea meretrice. Voluntate nanque mutata, &
Dei gratia hoc modo impetrata, omnia priora spreuit, at-
que calcavit. Ita Diaboli officina proiecta, facile ad cœ-
lum ascendit.

Sexta propositio.

Opera primam iustificationem sequētia (secundum quæ
dicuntur iustificari secundo modo, hoc est, ex bonis fieri me-
liores) merentur apud Deum & nouum gradum gratiæ, et
coronam gloriæ. Prima pars nostræ propositionis, quæ di-
cit quod secundum illa nostra opera iustificamur, patet ex
Iacobi sententia dicentis. Abraham pater noster, nonne ex Iaco. 2.
operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super
altare? Vides quoniam fides cooperatur operibus illius,
& ex operibus consummata est. Sic Paulus diuersis in lo-
cis docet bonis operibus perfici sanctificationē spiritus no- Apoc. 22.
stri, ac renouationem interioris hominis. Et Ioan. Aposto. Gene. 7.
ait. Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et ad Noe dominus.
te, inquit, uidi iustum coram me in generatione hac. Vtique
propter opera quæ præ cæteris habuit ipse iustus. Secunda
pars probatur ex parabola Saluatoris, qui addidit talenta
dupla bene dispensanti, dicens. Omni habenti dabitur &c. Matth. 25.
Et ex Paulo inquitente. Vnusquisque propriam mercedem 1. Cor. 3.
accipiet secundum suum laborem. Et rursus. Quæ semina= Gala. 6.
uerit homo, hæc & metet.

Hinc autem uenit hæreticorum quorundam error, quod
præfata non distinguunt, sed permiscet atque confundunt.
Scripturas quoque de priori iustificatione, aut salute inchoa-
ta loquētes, ad posteriorem, aut consummatam transferunt.
Rursus scripturas loquentes de operibus, fidem, aut iusti-

ficationem præcedentibus, applicant ex æquo operibus sequentibus, factis cum gratia Dei ab hominibus iam iustificatis. Neque iustificationem effectivam principalem, ab instrumentali aut formali secernunt. Itaque in Labyrinthum incidunt, à quo nequeunt eripi, & in illam labuntur absurditatem, de qua Aug. in lib. de fid. & operi. cap. 4. loquitur dicens. Errant homines non servantes modum, & cum in unam partem procliuiter ire cœperint, non respiciunt divinæ authoritatis illa testimonia quibus possint ab illa intentione reuocari, & in ea, quæ ex utriusque temperata est, veritate, ac moderatione consistere. A R. 8.

R H E T. Si in iustificatione impij necessario concurrant actus fidei, spei, & charitatis: quomodo gratis fieri dicitur à Paulo?

T H E O. Dicitur peccator gratis iustificari, quia sine merito suo prævio. Non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit Deus. Et si per liberum arbitrium cooperetur suæ iustificationi, illa tamen cooperationem præuenit gratuita Dei motio, dicente Apost. Non sumus sufficientes ex nobis, quasi ex nobis, cogitare aliquid (minus autem uelle, aut operari) sed sufficientia nostra ex Deo est, qui operatur in nobis uelle & perficere. qui & ait. Sine me nihil potestis facere. Hoc ipsum Apost. tanquam dominicæ sententiæ interpretator concludit, dicens. Dominus qui in nobis opus bonum cœpit, perficiet usque in diem Iesu Christi. Hoc uno initium finemque complectens iustificationis, ac bonorum operum, quod à Deo sint principaliter. Quamobrem ait Esaias. Omnia opera nostra operatus es nobis domine. Nostrum uero est motioni diuinæ cooperari, ut ait Apost. dicens. Dei adiuto

Tit. 3.

1. Cor. 3.

Ioan. 15.

Philip. 1.

Esa. 26.

1. Cor. 3.

res sumus &c. Nec obsistit nostræ sententiæ illud Sapien-
 tis. Hominis est animam præparare. Et post pauca. Cor ho **Pro. 16.**
 minis disponit uiam suam, sed domini est dirigere gressus
 eius. Non enim ualet homo cor suum præparare sine Dei
 adiutorio, ut deducit Augu. lib. 2. cap. 8. contra duas epist.
 Pelag. Rursus idem de pecca. meri. cap. 8. sic habet. Ad pec-
 candum non adiuuamur, iusta autem agere uel iustitiæ præ-
 ceptū omni ex parte adimplere non possumus, nisi adiuue-
 mur à Deo. Et paulò post. Si ab illo auertimur, nostrū est,
 & tunc secundum carnem sapimus, tunc concupiscentiam
 carnis ad illicita sentimus. Conuersos uerò adiuuat Deus, **Zach. 1.**
 auersos deserit. Sed etiam ut conuertamur ipse adiuuat. Cū **Psalmus**
 ergo nobis iubet dicens. Conuertimini ad me, & ego con- **Thren. 5.**
 uertar ad uos. Nōsque illi dicimus. Conuerte nos Deus sa- **Psalmus**
 nitatum nostrarum. Conuerte nos Domine ad te, & conuer **Psalmus**
 temur, quid aliud dicimus, quàm, Da quod iubes. Cū iu-
 bet dicendo. Intelligite qui insipientes estis in populo. Et nos **Eccl. 18.**
 illi dicimus. Da mihi intellectum, ut discam mandata tua. **Sap. 8.**
 Rursus cum iubet dicendo. Post concupiscentias tuas non
 eas. Nos quippe dicimus. Scimus quia nemo potest esse con-
 tinens, nisi Deus det. quid autem aliud dicimus, quàm. Da
 quod iubes? Hinc cap. 9. idem Augu. sic concludit. Ipsum
 quoque liberum arbitrium ad Dei gratiam, hoc est, ad Dei
 dona pertinere non ambigimus, nec tantum ut sit, uerum-
 etiam ut bonum sit, id est, ad facienda mandata domini con-
 uertatur. Atque ita Dei gratia non solum ostendit, quid fa-
 ciendum sit, sed adiuuat etiam ut possit fieri quod ostende-
 rit. Quid enim habemus, quod non accipimus? Vnde & **1. Cor. 4.**
 Hierem. dicit. Scio domine quia non est in homine uia eius, **Hier. 10.**
 nec uiri est ut ambulet, & dirigat gressus suos, Quia itaque

finis & principium, imò et ipsum nostrum opus à Deo este:
 nos uerò Dei sumus cooperatores, dicimus hominem gra-
 tis iustificari. ART. 9.

RHET. Clamat ubique Paulus opera legis, ac nostra
 ad iustificandum inualida: & auribus nostris inge-
 rit, quòd gratis iustificati & saluati sumus. Itaque
 præter equitatem est, alteri, quàm per C H R I-
 S T V M nostram adscribere iustificationem,
 aut salutem.

THEO. Nostram iustificationem, aut salutem à solo Deo per
 Christum nobis factam, etiam nos differuimus. Non tamen
 secludendæ ueniunt, imò necessariae sunt & nostræ coope-
 rationes, ut probauimus. Soliq; Deo tribuitur nostra iusti-
 ficatio, aut salus, tanquàm causæ agenti principali, sacra-
 mentis, tanquàm instrumentis diuinæ misericordiæ, nostris
 uerò operibus, tanquàm subiectum disponentibus. Verùm
 neque lex, neque opera nostra iustificant sine Christo. Et
 hoc ubique clamat Paulus.

Nec latere te uelim redemptionem, propitiationem, iu-
 stificationem, aut salutem uocari apud Paulum eam, quam
 Christus perfecit, offerens in ara crucis pretiosum suum san-
 guinem Deo patri, in nostram reconciliationem. Cuius fa-
 uorem nequaquam promeriti eramus, secundū illud Apo.
Roma. 5 Cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus
 pro nobis mortuus est. Et illud. Cum essemus mortui peccatis,
Ephe. 2. conuiuificauit nos. Hoc est in hora benedictæ passio-
 nis suæ filius Dei pretium sufficiens redemptioni generis
 humani obtulit, imò supereffluens, quo & homo Deo pa-
 tri reconciliari, peccata deleri, & iustificari posset, quando
 peccata deserens ipse ad Deum se conuerteret. Hanc recon-

ciliationem, siue salutem, sicut & nostram uocationem, fecit gratis præter nostra merita, quam & ipsa lex facere nequiuit, ut docet Apost. ad Roma. inferens. Sine poenitentia Rom. ii. (Glos. iterlin. siue mutatione) sunt dona (Glos. remissio peccatorum in baptismo, seu promissiones) & uocatio (Glos. ad fidem) quam nullius meritum præuenit.

Hic scopus est epistolarum Pauli, de legis imbecillitate, operum nostrorum infirmitate, atque gratuita nostra per Christum reconciliatione, & iustificatione disputantis. Quo etiam Iudeorum, ac Gentilium contentionem dirupit. Se nanque Iudæi præferri conati sunt, quia populus electus, pane coelesti in deserto alitus, in signis & portentis de Aegypto liberatus lege, & ceremonijs Dei decoratus. E regione Romani eorum duritiam, & ingratitude inproperabant, de sua prompta credulitate gloriantes. His taliter altercantibus (ut ait Hiero. in prologo epist. ad Rom.) se medium obijciens apostolus, ita partium dirimit quæstiones, ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmet: Ambos uerò populos & scienter, & grauius deliquisse, utrosq; ex misericordia ueniam cōsecutos, et gratis, non per opera legis, aut propria redemptos, reconciliatos, aut iustificatos demonstrans. Hoc quoque uult Paulus Roman. 3. & 4.

ART. 10.

Si in simul, in impñ iustificatione conueniant R H E T. fides, spes, charitas: cur præ cæteris eam attribuit fidei Paulus?

Hanc potissimum arbitror rationem. Quia fides & conuersionis, & iustificationis est principium. Docet enim fides quæ sunt credenda, quæ speranda, quæ amanda, quæ sugenda, quæ amplectenda, quæ ue timenda. Quamobrem

DE IVSTIF. HOMINIS

Heb. 11. ait Apost. Sine fide impossibile est placere Deo. Et ibidē.
Rom. 14. Oportet accedentem credere. Rursus idem. Omne quod
 non est ex fide, peccatum est. Qui enim Deum non nouit,
 eius maiestatem non uerebitur, eius iustitiam non formida-
 bit, eius iudicium non pertimescet, eius misericordiam, et
 gratiam non sperabit, eius bonitati non fidet. Qui non esti-
 mat Deum peccatis offendi, non pauebit peccare. Qui
 infernum non credit, peccatoribus debita tormenta nō per-
 timescet. Qui beatitudinem non credit futuram, ad eam nō
 suspirabit. Vides itaque, quomodo totius probæ uitæ exor-
 dium, et radix, sit fides. Charitas uerò eius est consumma-
1. Tim. 1. tio, secundum illud Apost. Finis præcepti est charitas, quæ
1. Cor. 13. cæteris uirtutibus celsior ab apostolo prædicatur. Vnde et
 Augu. De prædestinatione sanctorum cap. 7. Ex fide ideo
 dicit iustificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima
 datur, ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nunc-
 cupantur, in quibus iuste uiuitur. Et Amb. lib. 1. ca. 8. et 9.
 De uoca. gent. Fides, inquit, qua impius iustificatur, absque
 ullis meritis præcedentibus datur, ut ipsa sit principium me-
 ritorum, et dum data est, non petita, ipsius fidei iam peti-
 tionibus bona cætera consequantur. Habet et hoc Ignatius
 epist. 10. ad Eph. sic inquit. Principium uitæ est fides. Fi-
 nis uerò eius est dilectio. Amb. et uerò simul iunctæ, in unita-
 te factæ hominem Dei perficiunt.

De fide, & operibus. Titulus IIII.

A R T I C. I.

RHET. **D**icunt theologo fidem tantum esse notitiam
 historiæ, ideoque docent quòd stat cū pec-
 cato